

Konjunkturbarometer Q4 2022

Q4 sämre än förväntat

Att den ekonomiska avmattningen skulle tillta internationellt var väntat. Trots det har sex av tio plast- och gummiföretag och fyra av tio kemiföretag haft en svagare utveckling än förväntat. Det framgår av IKEM:s konjunkturmätning för Q4, 2022. Utsikterna framåt, bortsett från de osäkra energipriserna och rådande kompetensbrist, spås ljusna. IKEM:s medlemsföretag förväntas kunna upprätthålla, de förvisso låga, produktionsvolymerna från fjolåret och inköpskostnader för råvaror och insatsvaror beräknas minska.

Exportvolymerna för IKEM:s medlemsföretag (läkemedel, kemi, plast, gummi och raffinaderi) sjönk under det fjärde kvartalet 2022, uttryckt i index 87.

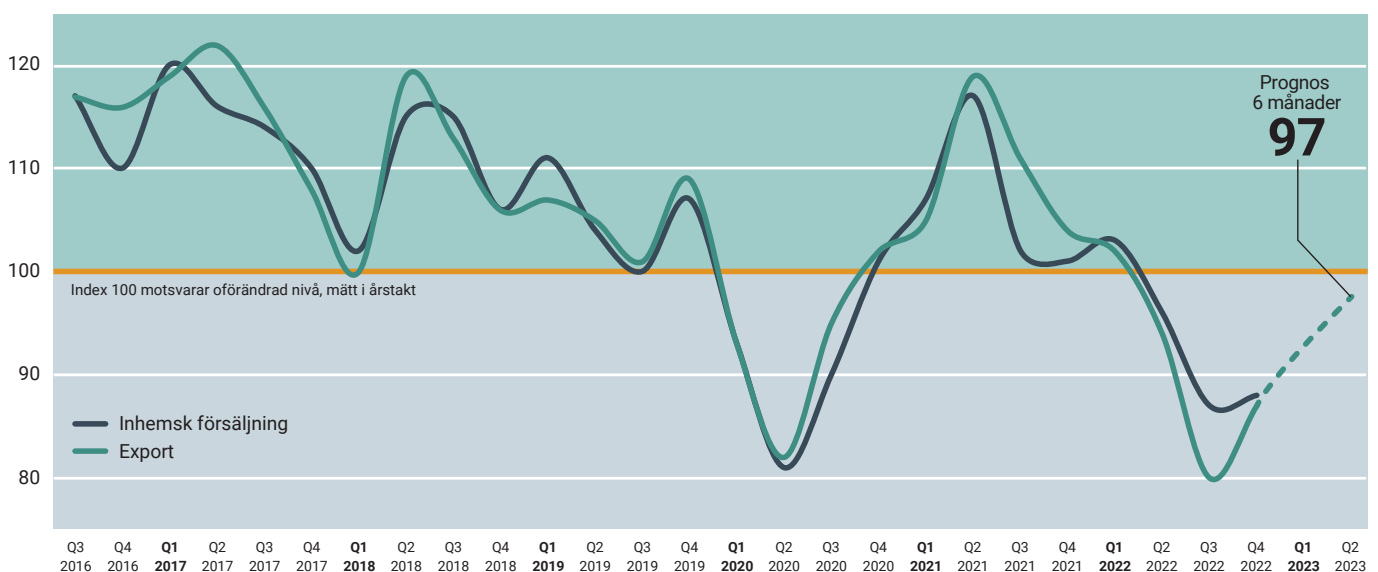
Uppbrutet per delbransch framgår att nedgången drabbade företag med

ett internationellt konjunkturberoende, tydligast inom kemiindustrin, men också inom plast- och gummiindustrin. Läkemedelsindustrin däremot ökade sina produktionsvolymerna på exportmarknaden under kvartalet (tabell 1).

Den konjunktürkänsliga plast-, gummi- och kemiindustrin ligger tidigt i produktionskedjan och därmed märks en avmattning tidigare än inom andra, nedströms, industrigrenar. Samma mönster framträder inom industrin i Eurozonen. Även där tappar

Bild 1. Ikem-index för perioden Q3 2016–Q4 2022 över inhemsk försäljning samt export.

Volym i årstakt. Indexvärden under 100 markerar avmattning (kontraktion). Källa: IKEM

kemiindustrin, tydligt följt av plast- och gummiindustrin (bild 2).

Det var väntat att den ekonomiska avmattningen internationellt skulle tillta under kvartalet. Trots det angav drygt sex av tio plast- och gummiföretag att kvartalet utvecklades svagare än de förväntade sig vid kvartalsskiftet Q3/Q4 (tabell 2). Inom kemiindustrin rapporterade fyra av tio företag om ett sämre till mycket sämre utfall än förväntat. Sammantaget tyder det på att avmattningen internationellt tilltagit i styrka.

Försvarede fjolårsvolymer i prognosen

Företagen räknar inte med att de mörka molnen dröjer sig kvar under någon längre tid. Delbranscherna räknar med att kunna försvara produktionsvolymerna under första halvåret 2023 hyfsat väl (tabell 3). Förvisso i förhållande till en svag jämförelseperiod inom både plast-, gummi- och kemiindustrin.

I det mycket osäkra ekonomiska läget som EU befinner sig i, kan det uppfattas optimistiskt – om än inte orealistiskt. Industrin i Europa som är en viktig mottagare av svensk kemi-, plast- och gummiproduktion, har hittills klarat sig relativt väl.

En motvikt till en förväntad konsumentdriven industrinedgång är att Europas länder nu måste rusta upp sina försvar i snabb takt. Det berör

ett mycket stort antal industrigrenar, kemi, plast och gummi inkluderade.

Avtagande kostnadsökningar

Kostnadsinflationen inom IKEM:s branscher fortsatte tydligt upp i Q4. Det gällde över hela linjen; för transport, insats- och råvara och

energiförbrukning. Kostnadsökningarna på råvaror och insatsvaror håller ändå ett klart lägre tempo än under de mest extrema perioderna Q1 2021 t o m Q2 2022 (bild 3). På delbranschnivå inom plast och gummi noteras en välkommen oförändrad kostnadsbild på inköp av råvara under kvartalet

Tabell 1. IKEM-index uppbruten på "delbransch".

Index 100 motsvarar oförändrad utveckling, årstakt. Källa: IKEM

	Inhemsk leveranser, volym	Leveranser till exportmarknaden, volym	Antal anställda	Investeringar	Företagets lönsamhet (EBIT-marginal)	Kostnaden för rå/insatsvara	Kostnad för energiförbrukning (el/gas)	Kostnad för transporter
Plast/gummi	76	81	87	124	90	102	143	122
Läkemedel	97	116	100	100	97	128	128	128
Kemi	79	73	100	92	87	125	133	131
IKEM totalt	88	87	94	97	96	120	128	125

Tabell 2. I förhållande till företagets produktionsprognoser från tredje kvartalet, hur slutade fjärde kvartalet? Källa: IKEM

	Kemi	Plast/gummi	Läkemedel	Totalt
Mycket bättre	0%	0%	0%	0%
Bättre	6%	13%	0%	5%
I linje med prognos	53%	24%	87%	66%
Sämre	14%	62%	13%	16%
Mycket sämre	26%	1%	0%	13%

Bild 2. Industriproduktionen inom Eurozonen.

Volymförändring i procent. Årstakt. Källa: Macrobond

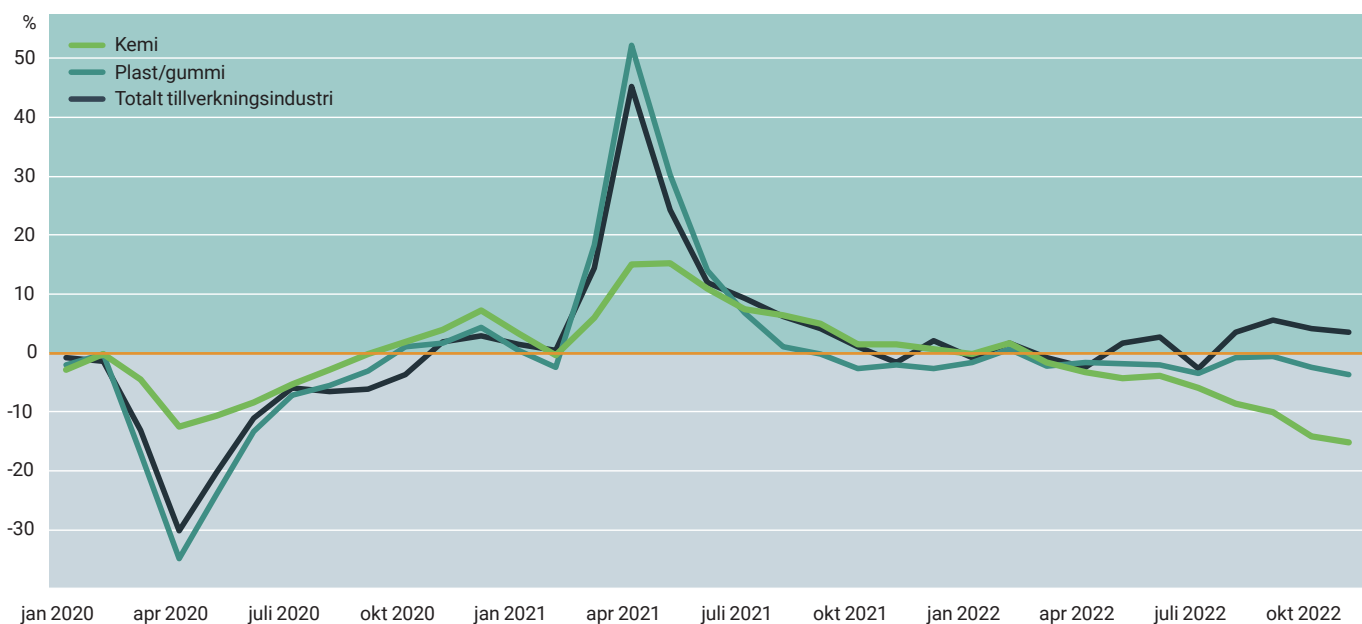
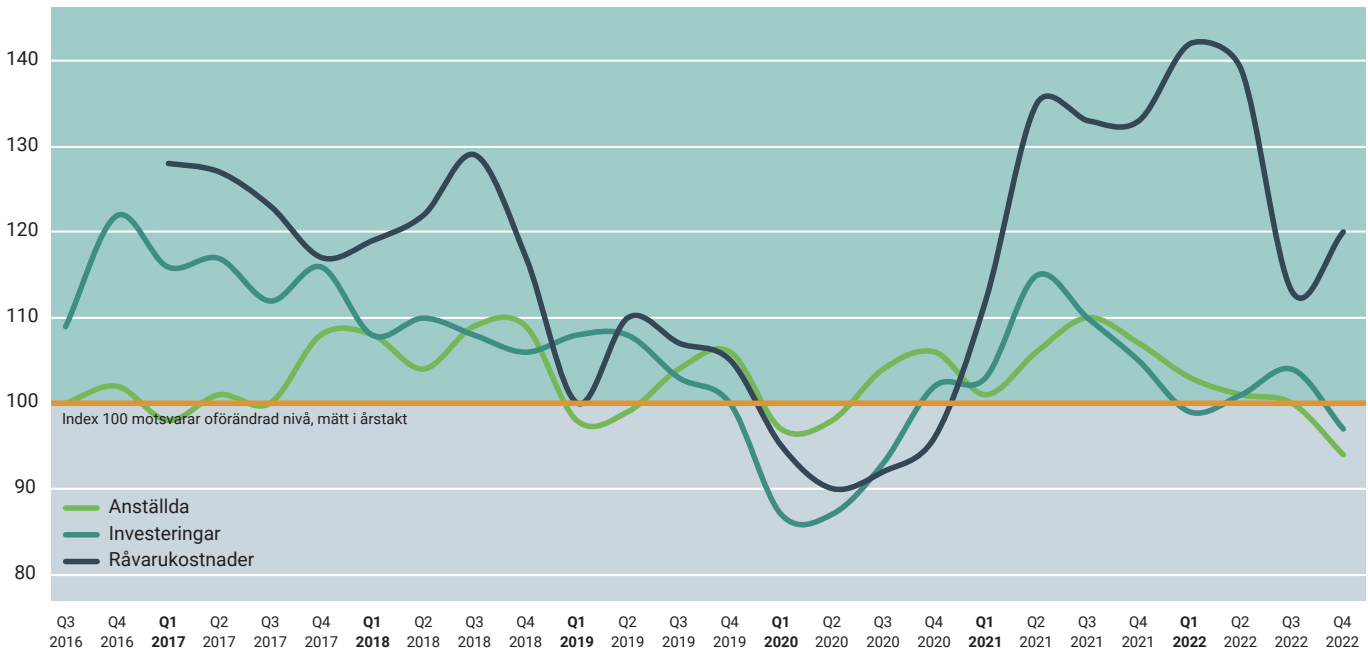

Bild 3. IKEM-index över råvarukostnader, investeringar och antal sysselsatta.
IKEM-totalt. Årstakt. Indexvärdet 100 motsvarar oförändrad utveckling. Källa: IKEM

(tabell 1). Den sidledes förflyttningen korrelerar väl med hur råolja- och råjärnpriset utvecklats, mätt i SEK. För läkemedel och kemibranschen noteras fortsatt tydliga kostnadsökningar för inköp av råvara (tabell 1).

Vad gäller kostnaderna för energiförbrukning (gas och el) under kvartalet pekade de tydligt upp för samtliga delbranscher, men allra tydligast inom kemi, plast och gummi. Det är också inom dessa båda delbranscher som man just på grund av de höga energipriserna sagt upp personal. Fyra av tio företag (omsättningsviktat) gjorde det under Q4 och en nästan lika stor andel överväger att varsla personal om priserna drar iväg framöver.

Prognosen för kostnadsökningarna på råvara och insatsvara det kommande halvåret är en fortsatt nedväxling, uttryckt i index 109 för IKEM:s branscher totalt. Plast, gummi och kemi räknar till och med att kostnaderna kan falla något, vilket i så fall är ett välkommet trendbrott (tabell 4). IKEM:s medlemsföretag påverkades tidigt av kostnadsinflationen, förhoppningsvis är man också först med att visa vägen ut.

Studerar man de priser som IKEM:s företag tar ut i nästa led, redovisade i SCB:s PPI, finner man ett mycket tydligt och starkt samband med den kostnadsinflation IKEM rapporterat om alltsedan Q1 2021. Faktum är att

precis som kostnaderna på insats- sidan skenat har också företagens prissättning skenat. SCB:s tidsserie som börjar 1991 har aldrig uppvisat så stora prisökningar inom kemi-, plast-, gummiproduktion, eller för svensk industri i sin helhet. Men precis som i IKEM:s index visar PPI en nedväxling från prisökningstopparna under våren 2022. Trenden mot en lägre prisökningstakt kommer sannolikt tillta under resten av året, helt i linje med företagens prognos om kostnadsutvecklingen på insatssidorna.

Prognosen vad gäller el och gas under det kommande halvåret är att priserna fortsätter upp, men i lägre takt än under Q4. Men denna prognos

Tabell 3. Hur ser företagets prognos ut de närmaste 6 månaderna för produktionsvolym och antal anställda?

Årstakt. Index 100 motsvarar oförändrad nivå. Maxvärde 150. Källa: IKEM

	Produktion (volym)	Antal anställda
Plast/gummi	96	89
Läkemedel	104	100
Kemi	92	99
IKEM totalt	97	98

Tabell 4. Hur ser företagets prognos ut de närmaste 6 månaderna för el/gas och priser på rå/insatsvara?

Årstakt. Index 100 motsvarar oförändrad nivå. Maxvärde 150. Källa: IKEM

	Energi (gas/el)	Rå-/insatsvara
Plast/gummi	122	91
Läkemedel	122	125
Kemi	105	96
IKEM totalt	117	109

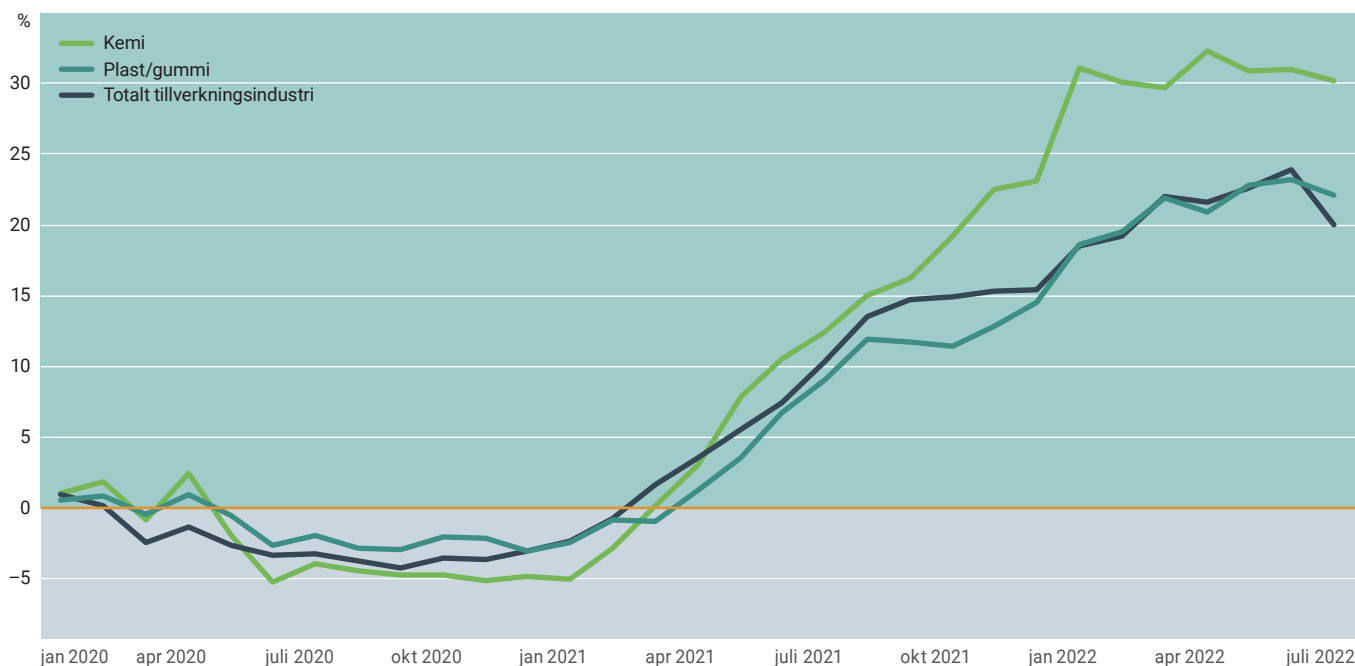
Tabell 5. När ser företaget möjlighet till återgång till mer stabila (låga) priser och en säker eltillgång i Sverige?

Källa: IKEM

Inom det närmaste året	12 %
Inom 1-2 år	14 %
Inom 2-4 år	10 %
Inom 4-6 år	9 %
Inom 6-8 år	48 %
>8 år	8 %

Bild 4. Prisutvecklingen på varor från svensk kemi- och plast/gummiindustri samt för total tillverkningsindustri.

Årstakt, procent. Källa: Macrobond

kunde lika gärna vara skriven i sand. Inget har i sak förändrats som gör att IKEM:s branscher kan räkna med stabila elpriser, lika lite som en säker eltillgång. Mild väderlek, välfyllda gaslager och blåsiga dagar har bidragit till sänkta priser. Det säger dock väldigt lite om vad som väntar framåt.

Från Q4-brevet för ett år sedan vet vi att medlemsföretagen, på goda grunder, räknar med att osäkerheten kring elförsörjningsfrågan består minst fem år till (se tabell 5). I årets enkät anger sex av tio medlemsföretag energifrågan som den enskilt största utmaningen för svensk kemirelaterad produktion under 2023 (bild 5). Andra branschövergripande utmaningar som nämns är kopplade till den osäkra konjunkturen, tröga tillståndsproucer och höga priser på insatsvaror.

SEK-appreciering i korten?

Vikande efterfrågan och ökade produktionskostnader resulterade i försämrade lönsamhet i Q4 inom kemi, plast och gummi. Företagen är, som tidigare beskrivits, överlag inga nettovinnare på en svag SEK, då den gör stora avtryck i företagets inköpskostnader som i de flesta fall är prissatta i USD och EUR. Frågan är under vilka SEK-antaganden plast-, gummi- och kemiföretagens prognos om svagt vikande inköpskostnader

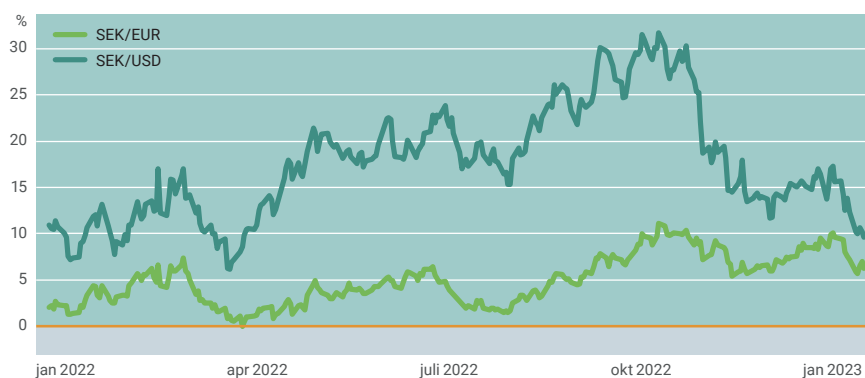
av råvara och insatsvara är satta? Det var inget vi bad företagen redogöra för. Scenariot att världsmarknadspriserna (i USD och EUR) på centrala insatsvaror faller samtidigt som SEK bryter sin svaga trend, och faktiskt apprecierar under första halvåret, har potential att få ner inköpskostnaderna mer än vad företagen vågar tro på. En månad in i 2023 har SEK apprecierat något mot USD och rört sig sidledes mot EUR. Jämfört med ett år tillbaka är SEK dock fortfarande klart lägre värderad (Bild 4). Frågan är om Riksbanken och Finansdepartementet kan "snacka upp" SEK, något som lyfts fram i debatten. För IKEM:s företag skulle en appreciering välkomnas, så mycket är klart.

Flaskhalsar dröjer sig kvar

En av de viktigaste förklaringarna under de senaste tre åren bakom höga priser på olika typer av globalt efterfrågade råvaror och insatsvaror har varit kopplade till de flaskhalsar som uppstod i kölvattnet av pandemin. Även om industriföretag runt hela världen arbetat hårt för att kapa flaskhalsarna så finns transport- och utbudsproblematiken kvar internationellt. Under Q4 angav en majoritet av IKEM:s företag att de upplevt störningar. De räknar med att problemen kvarstår under Q1 (tabell 6).

Är flaskhalsarna anledningen till att fyra av tio medlemsföretag vid 2022 års slut hade större lager än vad man

Bild 5. USD och EUR vs SEK. Värdeutveckling i årstakt, procent. Källa: Macrobond

genomsnittligt haft vid samma tidpunkt de senaste 5-10 åren (tabell 7)?

Att bygga lager kan uppfattas som ett rationellt sätt att försäkra sig mot osäkra leveranskedjor. Samtidigt, om välfyllda lager är vanligt förekommande inom annan tillverkningsindustri så riskerar en global lågkonjunktur att slå än hårdare mot delar av IKEM:s medlemsföretag på kort sikt.

Kompetensbristen kvarstår

Kompetensbristen i Sverige är numera ett välkänt problem inom de flesta näringslivsgrenar. Det gäller såväl enklare servicetjänster som högkvalificerade positioner.

Inom industrin är kompetensbristen inte minst relaterad till den gröna omställningen. Industrins behov av specialiserade tjänster ökar, vilket gör det ännu svårare att snabbt hitta nya kandidater när vakanser uppstår.

Det är paradoxalt att det råder underskott på kompetens när svensk

ekonomi vänder ned och arbetslösheten ligger parkerad på nivåer mellan 7 och 8 procent.

Hela 70 procent av IKEM:s medlemsföretag anger att de för närvarande har vakanser som de inte lyckats tillsätta. Det är möjligt att denna dyrköpta erfarenhet bland företagen bidrar till att de väljer att behålla personal även vid en ekonomisk avmattning för att inte stå kort om viktig kompetens när det vänder upp.

Samtidigt har många företag inom svensk plast- och gummiproduktion under Q4 varit tvungna att minska något på antalet anställda – ett resultat av tydligt minskade försäljningsvolymerna och ökade kostnader under det senaste halvåret (tabell 1). Inom den rena kemibranschen håller man dock, trots volymtappen, än så länge emot och ligger kvar med oförändrad personalstyrka. ■

Tabell 6. Påverkades företaget av trögheter i de globala värdekedjorna till följd av logistikproblem, handels-sanktioner och/eller utbudsbrister under Q4? Prognos över Q1. Källa: IKEM

	Q4	Prognos Q1
Ja, mycket	13%	13%
Ja, en del	13%	11%
Ja, en mindre del	55%	56%
Nej	19%	21%

Tabell 7. Hur såg företagets lagernivåer ut vid slutet av Q4? I förhållande till ett genomsnitt de senaste 5-10 åren var de:

	Q4
Mycket högre	7%
Högre	32%
På genomsnittsnivå	57%
Lägre	3%
Mycket lägre	0%

IKEM:s konjunkturbarometer

IKEM:s medlemsföretag verkar inom det breda spannet av plast-, gummi-, kemi- och läkemedelsproduktion. Branschens totala förädlingsvärde uppgår till en femtedel av den totala industriproduktionen i Sverige. Exportvärdet var 352 miljarder kronor 2021. Samtliga redovisade svar, där annat ej anges, från konjunkturenkäten är omsättningsviktade med företagets omsättning. Konjunkturbarometern sammanställs av Carl Eckerdal, chefekonom och redovisas för varje kvartal.

Har du frågor om Konjunkturbarometern?

Kontakta gärna Carl Eckerdal, chefekonom på carl.eckerdal@ikem.se eller 070-497 11 98.

Prenumerera på Konjunkturbarometern

Prenumerera på Konjunkturbarometern på ikem.se/konjunkturbarometern eller skicka ett mail till nyhetsbrev@ikem.se